

Stosunek Polaków do innych narodów

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Już od ponad trzydziestu lat badamy stosunek Polaków do różnych narodów oraz grup etnicznych, sprawdzając, do których z nich podchodzą z sympatią, a do których z niechęcią. Ostatni taki pomiar przeprowadziliśmy w lutym zeszłego roku i wówczas wyraźnie odcisnęła na nim swoje piętno tocząca się od blisko roku wojna w Ukrainie – zwracał uwagę zwłaszcza ogromny wzrost niechęci do Rosjan, a także kojarzonych z nimi nacji, połączony z wyraźną poprawą nastawienia do Ukraińców oraz tych narodów zachodnich, które, w opinii respondentów, najmocniej ich wspierały¹. W tegorocznym badaniu² sprawdziliśmy, na ile trwałe okazały się zarysowane wówczas tendencje, pytając badanych ponownie o stosunek do dwudziestu wybranych narodów i grup etnicznych.

Ankietowani oceniali swój stosunek do danego narodu bądź grupy etnicznej na siedmiopunktowej skali³. Zgromadzone wyniki przedstawiamy w podziale na trzy kategorie: sympatię (punkty na skali od +1 do +3), obojętność (0) oraz niechęć (od -1 do -3). Dane te uzupełniamy w dalszej części komunikatu wartościami średnich, które pokazują w pełniejszy sposób, jakiego rodzaju emocje dominowały w przypadku każdej nacji. Przy obliczaniu średnich wzięliśmy pod uwagę odpowiedzi tylko tych badanych, którzy mieli określony stosunek do danego narodu lub grupy etnicznej.

SYMPATIA I NIECHĘĆ DO INNYCH NARODÓW

Podobnie jak w zeszłym roku, najbardziej lubianym przez nas narodem okazali się Amerykanie (65%). Niewiele dalej plasują się Włosi (63%) oraz nasi ulubieni sąsiedzi: Czesi (61%) i Słowacy (60%). Większość badanych deklarowała również sympatię do Anglików (55%) i Litwinów (51%), a blisko

¹ Komunikat CBOS „Stosunek do innych narodów rok po wybuchu wojny na Ukrainie”, marzec 2023 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (405) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

– wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),

– wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,

– samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 11 do 21 stycznia 2024 roku na próbie liczącej 1015 osób (w tym: 59,8% metodą CAPI, 27,0% – CATI i 13,2% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

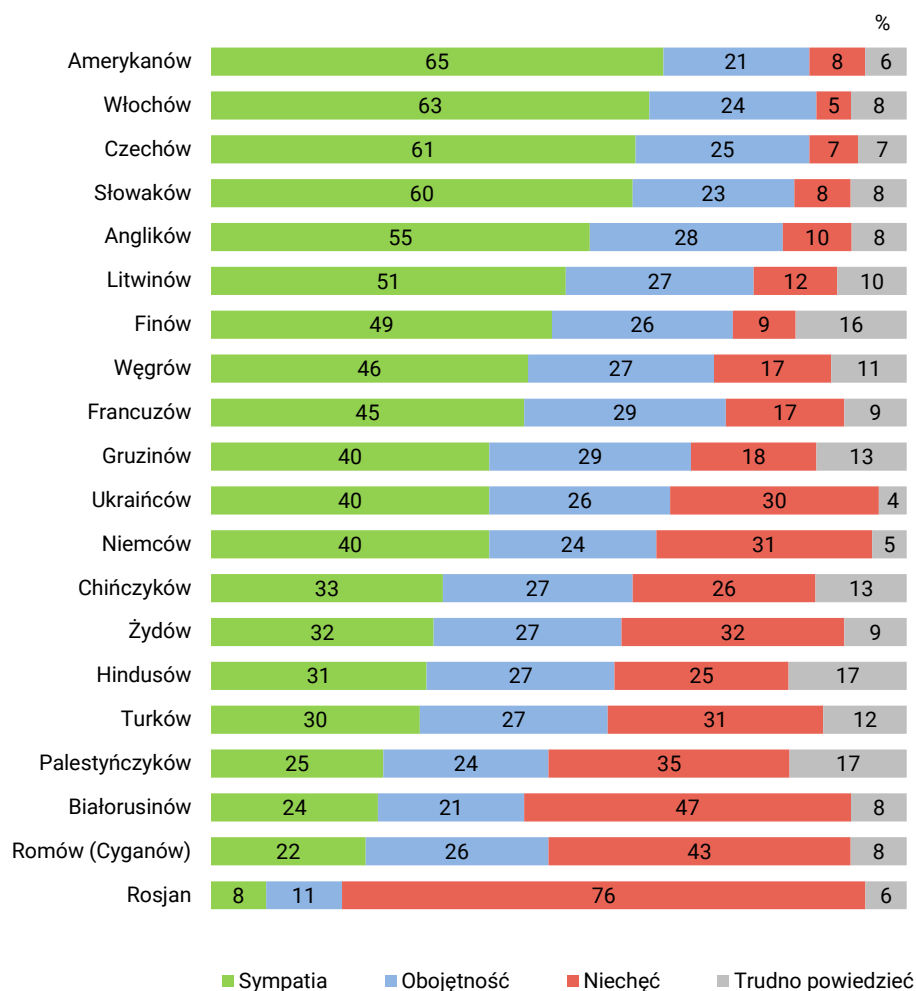
³ Stosunek do poszczególnych narodów respondenci określali na skali od 1 do 7. Opracowując wyniki, skalę tę zastąpiliśmy, w celu ułatwienia czytelnikom interpretacji wartości średnich, skalą od -3 (niechęć) do +3 (sympatia). Środkiem nowej skali jest 0, oznaczające obojętność, średnie powyżej 0 wskazują zatem na sympatię, a poniżej 0 – na niechęć.

połowa do Finów (49%), Węgrów (46%) i Francuzów (45%). Po 40% deklaracji sympatii otrzymali Gruzini, Ukraińcy i Niemcy, choć w przypadku tych dwóch ostatnich narodów mamy jednocześnie do czynienia z dość wysokimi odsetkami deklaracji niechęci (odpowiednio 30% i 31%).

Na dalszych pozycjach utrzymują się już narody, do których sympatię bądź niechęć wyraziły zbliżone odsetki badanych: Chińczycy (33% głosów pozytywnych wobec 26% negatywnych), Żydzi (32% wobec 32%), Hindusi (31% wobec 25%) oraz Turcy (30% wobec 31%). Listę zamykają narody i grupy etniczne przez Polaków nielubiane: Palestyńczycy (35% deklaracji niechęci), Romowie (43%), Białorusini (47%) oraz Rosjanie (76%). Warto też zwrócić uwagę, że w naszym stosunku do Rosjan jesteśmy wyjątkowo zdecydowani – zaledwie co dziewiąty badany (11%) odnosi się do Rosjan z obojętnością, podczas gdy w przypadku innych narodów i grup etnicznych obojętność wyraża co piąty bądź co czwarty respondent.

CBOS

RYS. 1. Jaki jest Pana(i) stosunek do:

Odsetki mogą nie sumować się do 100 ze względu na zaokrąglenie do pełnych jednostek

Porównując obecne wyniki do tych sprzed roku, można zauważyć, że choć wpływ wojny w Ukrainie na nasze narodowe sympatie i antypatie jest jeszcze gdzieś widoczny, to właściwie w każdym przypadku jest mniej wyraźny. Narody, które szczególnie zyskały w naszych oczach po wybuchu wojny, są wciąż przez nas lubiane, ale zauważalnie mniej: Amerykanie odnotowali 3-punktowy spadek sympatii, Anglicy 5-punktowy, a Ukraińcy aż 11-punktowy (przy 13-punktowym wzroście deklaracji niechęci). Warto zauważyć, że stosunek do żadnego innego narodu nie zmienił się przez ten rok tak gwałtownie, jak właśnie do Ukraińców – jego ewolucję ukazywało też wiele naszych sondaży publikowanych w ubiegłym roku⁴.

Z kolei narody, które szczególnie straciły w naszych oczach po wybuchu wojny, nie są już przez nas aż tak nie lubiane, jak rok temu: sympatia do Węgrów wzrosła o całe 10 punktów procentowych (przy 10-punktowym spadku niechęci), do Niemców o 7 punktów (przy 9-punktowym spadku niechęci), do Białorusinów o 5 punktów (przy 4-punktowym spadku niechęci). Pewną poprawę swojego wizerunku w Polsce odnotowali nawet Rosjanie – o 2 punkty procentowe wzrósł odsetek osób deklarujących sympatię wobec nich, a o 6 punktów spadł odsetek osób deklarujących niechęć.

W przypadku niemal wszystkich pozostałych narodów i grup etnicznych mamy do czynienia ze wzrostem sympatii i spadkiem niechęci. Największą poprawę odnotowujemy w przypadku Chińczyków (9-punktowy wzrost sympatii), Gruzinów (8-punktowy wzrost od 2015 roku, kiedy ostatni raz pojawili się na naszej liście), Czechów (7-punktowy wzrost), Słowaków (6-punktowy wzrost), Romów (6-punktowy wzrost) oraz Palestyńczyków (5-punktowy wzrost od 2015 roku, kiedy ostatni raz pojawili się na naszej liście) – nawet jeśli do tych dwóch ostatnich narodów Polacy wciąż odnoszą się w przeważającej mierze niechętnie.

Wyjątek stanowią Żydzi, do których niechęć nieco wzrosła (o 3 punkty procentowe, przy niezmiennym poziomie sympatii). Wzrost sympatii do Palestyńczyków połączony ze wzrostem niechęci do Żydów może wiązać się z rozgorzałym na nowo konfliktem izraelsko-palestyńskim, choć warto zwrócić uwagę, że z sondażu, który poświęciliśmy sytuacji na Bliskim Wschodzie, wynikało, iż sympatie Polaków wciąż plasują się w większym stopniu po stronie izraelskiej (większość badanych nie opowiadała się zresztą po żadnej ze stron)⁵.

⁴ W najpełniejszy sposób ewolucja ta została ukazana w tomie Opinii i Diagnoz pt. „Polacy w obliczu wojny na Ukrainie”, grudzień 2023.

⁵ Komunikat CBOS „Opinie Polaków o konflikcie izraelsko-palestyńskim”, grudzień 2023 (oprac. J. Scovil).

TABELA 1. Zmiany sympatii do poszczególnych narodów

Narody	Wskazania respondentów według terminów badań																													
	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20	'21	'22	'23	'24
	w procentach																													
Amerykane	62	58	63	59	64	61	54	50	58	56	45	46	49	44	47	45	43	51	43	41	44	46	54	43	51	50	60	58	68	65
Anglicy	47	41	51	51	55	50	45	44	51	49	46	50	50	53	51	50	44	54	47	43	48	47	51	43	50	49	52	51	60	55
Białorusini	19	17	18	21	22	19	18	26	26	22	21	18	23	27	34	34	31	33	30	29	28	25	37	21	31	31	47	35	19	24
Chińczycy	-	-	-	-	-	21	19	22	26	22	20	16	18	22	31	29	31	32	27	25	27	25	37	24	31	32	36	35	24	33
Czesi	38	30	43	44	45	41	44	47	50	50	49	46	52	53	53	53	51	58	51	50	50	50	59	44	56	53	63	52	54	61
Finowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	30	35	37	-	43	40	45	38	-	-	-	-	-	40	-	-	-	45	49
Francuzi	61	51	67	62	60	58	53	55	51	48	45	43	48	52	49	51	45	53	41	44	44	43	48	33	41	38	50	47	44	45
Gruzini	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	35	32	34	37	31	31	32	-	-	-	-	-	-	-	40
Hindusi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31
Litwini	24	22	35	36	36	29	30	36	38	36	38	32	36	38	41	42	36	40	32	34	34	31	42	28	36	37	49	45	47	51
Niemcy	23	26	35	43	38	32	31	32	38	36	33	34	33	30	38	39	38	43	38	39	43	37	46	30	36	36	43	44	33	40
Palestyńczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	-	20	-	-	-	-	-	-	-	25
Romowie (Cyganie)	-	6	10	12	10	10	13	17	15	16	15	13	14	14	21	23	22	24	20	20	18	11	21	12	17	20	26	26	16	22
Rosjanie	17	16	17	21	20	19	17	23	24	22	18	16	22	24	30	34	32	34	31	25	22	20	31	18	28	26	35	29	6	8
Słowacy	33	32	44	38	39	36	34	42	42	43	41	36	44	48	51	51	49	57	48	47	48	48	57	42	53	52	61	55	54	60
Turcy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	17	18	28	28	29	28	24	24	23	16	23	-	-	-	-	-	27	30
Ukraińcy	12	9	14	16	15	13	16	19	22	19	29	23	24	25	34	34	32	32	31	34	36	27	36	24	31	35	43	41	51	40
Węgrzy	47	41	56	48	47	44	44	47	48	45	43	39	45	45	48	49	46	52	42	43	44	45	54	42	53	48	60	57	36	46
Włosi	63	54	66	62	63	55	53	54	54	53	50	52	52	51	54	52	47	55	46	48	51	49	57	44	55	51	62	58	61	63
Żydzi	15	17	25	26	28	19	19	19	23	21	18	20	20	23	34	31	31	33	28	29	28	23	37	24	31	30	38	34	32	32

TABELA 2. Zmiany niechęci do poszczególnych narodów

Narody	Wskazania respondentów według terminów badań																													
	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20	'21	'22	'23	'24
	w procentach																													
Amerykane	9	13	10	9	6	10	12	14	12	17	20	24	16	21	18	16	19	16	21	21	17	17	13	14	14	12	9	10	6	8
Anglicy	16	20	17	13	12	16	15	18	15	19	17	19	15	14	15	12	16	15	15	20	15	16	16	16	15	13	14	13	11	10
Białorusini	47	49	53	50	46	48	50	40	36	44	37	51	39	34	26	23	26	26	31	31	29	32	23	32	27	25	17	29	51	47
Chińczycy	-	-	-	-	-	36	37	35	32	39	37	47	43	38	30	27	26	31	32	36	29	28	21	31	28	24	25	23	36	26
Czesi	28	32	25	22	19	22	18	15	15	18	14	22	14	15	12	9	12	11	13	17	14	13	10	14	11	11	8	13	13	7
Finowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	26	21	17	-	11	13	13	17	-	-	-	-	-	13	-	-	-	12	9
Francuzi	9	13	8	6	8	11	11	9	12	19	19	25	16	14	15	10	14	13	17	18	16	18	14	24	21	17	14	15	23	17
Gruzini	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	25	22	18	21	22	25	25	-	-	-	-	-	-	-	-	18
Hindusi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25
Litwini	43	43	33	31	30	34	29	24	24	26	21	31	24	22	17	15	19	23	25	27	22	27	20	25	21	17	13	13	16	12
Niemcy	53	45	38	31	30	39	39	36	31	38	34	38	33	39	32	28	27	24	28	30	22	26	22	36	34	29	27	24	40	31
Palestyńczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	35
Romowie (Cyganie)	-	75	73	70	71	69	64	56	60	61	56	65	58	59	51	47	49	50	52	55	58	67	50	59	57	46	42	37	50	43
Rosjanie	56	59	59	57	53	55	57	47	43	49	53	61	47	46	41	31	34	33	39	42	50	50	38	49	43	42	35	38	82	76
Słowacy	27	27	22	21	22	26	21	15	17	20	16	26	18	15	13	11	11	10	13	15	12	13	10	14	10	10	6	7	11	8
Turcy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	48	46	37	31	33	37	35	38	36	45	42	-	-	-	-	-	36	31
Ukraińcy	65	66	63	60	60	59	58	49	48	51	34	50	42	39	31	29	33	32	33	33	32	34	32	40	41	33	26	25	17	30
Węgrzy	18	21	14	16	16	20	15	15	14	19	13	25	18	16	13	10	12	13	16	17	14	17	12	16	12	12	9	9	27	17
Włosi	6	12	8	7	8	11	11	8	10	12	11	15	14	13	12	10	13	11	15	15	11	13	10	14	11	13	6	7	8	5
Żydzi	51	47	45	41	41	48	49	47	46	47	45	50	45	40	32	27	31	29	34	33	32	37	26	33	33	30	29	27	29	32

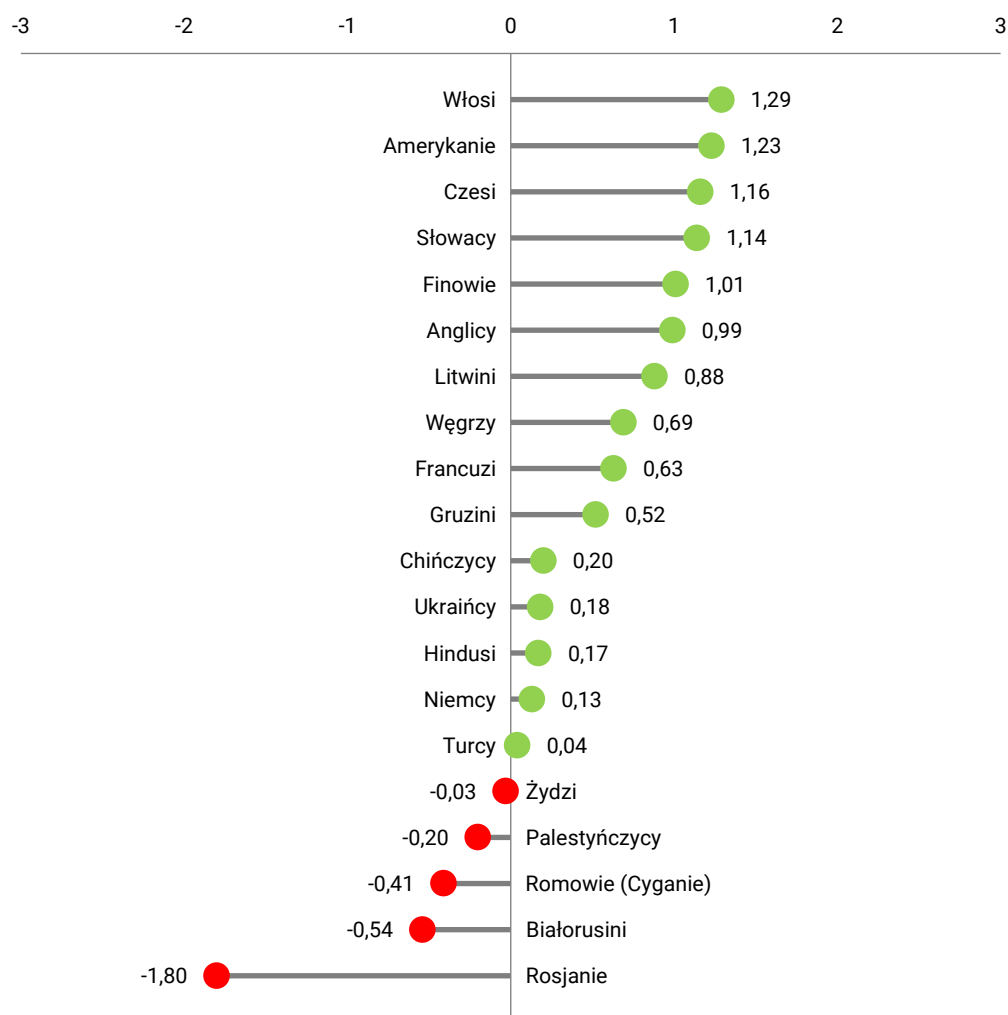
Omawiane do tej pory dane obrazowały skalę ogólnospołecznej sympatii, obojętności oraz niechęci wobec poszczególnych narodów. Warto jednak przyrzeć się również średnim ocen na skali sympatii–niechęci (z pominięciem deklaracji obojętności), gdyż pokazują one jasno, które emocje dominowały w przypadku danej nacji i z jakim natężeniem. W tym ujęciu na pierwsze miejsce wśród naszych ulubionych narodów wysuwają się Włosi. Na drugie miejsce spadają Amerykanie, a na trzecim – niemal *ex aequo* – plasują się Czesi i Słowacy. Na dalszych pozycjach sytuują się Finowie, Anglicy i Litwini, a pierwszą dziesiątkę zamykają Węgrzy, Francuzi i Gruzini. Najbardziej ambiwalentny jest nasz stosunek do Turków i Żydów – średnie są w ich przypadku bliskie zeru. Najniższe średnie (poniżej zera) przypadają Rosjanom, a w dalszej kolejności Białorusinom, Romom i Palestyńczykom.

Warto podkreślić, że do zdecydowanej większości narodów i grup etnicznych wymienionych w naszym sondażu (piętnastu spośród dwudziestu – 75%) Polacy odnosili się częściej z sympatią niż niechęcią (co pokazują dodatnie wartości średnich).

CBOS

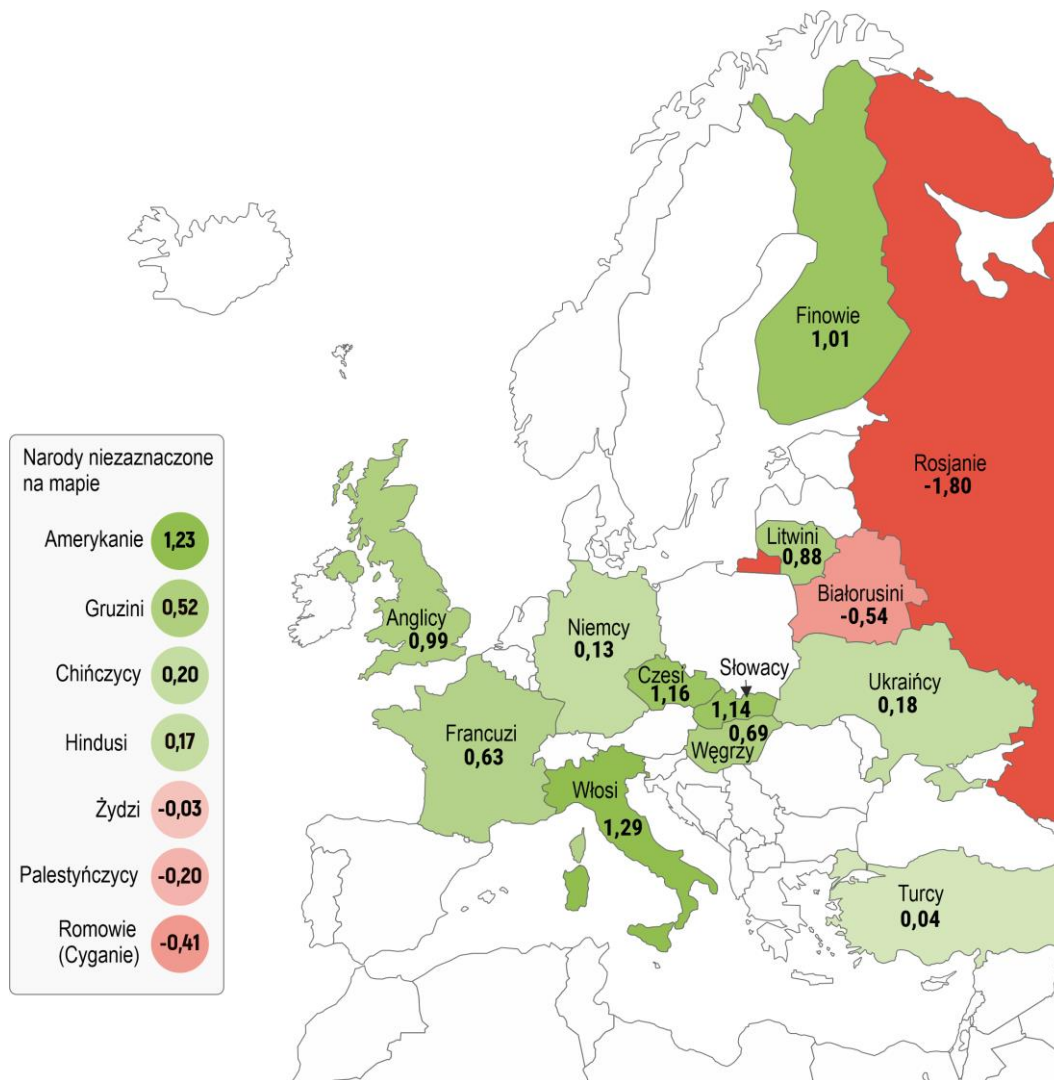
RYS. 2. Średnie ocen na skali sympatii–niechęci do wybranych narodów

Średnie mierzone na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)

RYS. 3. Średnie ocen na skali sympatii–niechęci do wybranych narodów

Średnie mierzone na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)

W tym roku poprawiło się w sposób istotny statystycznie nasze nastawienie do ponad połowy uwzględnionych na naszej liście nacji, choć część tych zmian ma charakter korekty w stosunku do wyjątkowo niskich (głównie za sprawą wybuchu wojny w Ukrainie) wyników sprzed roku. Największą poprawę odnotowujemy w przypadku naszego stosunku do Węgrów (wzrost średniej o 0,49), Chińczyków (0,43), Czechów (0,34) oraz Niemców (0,30). Nieco mniejsze, choć wciąż istotne statystycznie wzrosty dotyczą jeszcze Romów (0,27), Białorusinów (0,27), Włochów (0,26), Słowaków (0,26), Rosjan (0,25), Finów (0,24) i Litwinów (0,24). Z kolei jedyne istotne statystycznie pogorszenie dotyczy naszego stosunku do Ukraińców (spadek średniej o 0,46).

TABELA 3

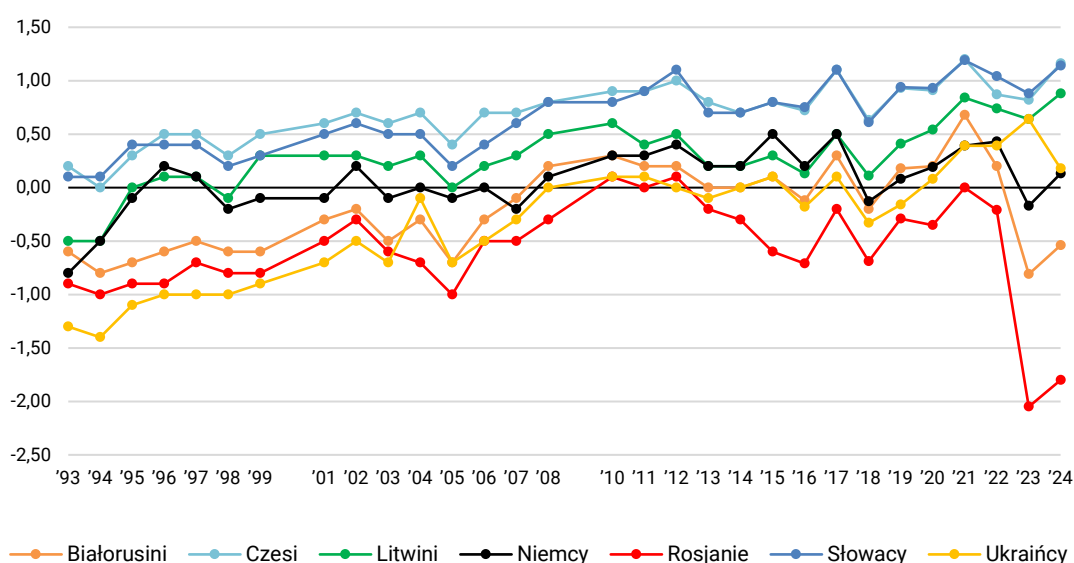
Narody (kolejność według kierunku i wielkości zmiany)	Zmiany średnich na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)		
	2023	2024	Różnica
Węgrzy	0,20	0,69	0,49*
Chińczycy	-0,23	0,20	0,43*
Czesi	0,82	1,16	0,34*
Niemcy	-0,17	0,13	0,30*
Romowie (Cyganie)	-0,68	-0,41	0,27*
Białorusini	-0,81	-0,54	0,27*
Włosi	1,03	1,29	0,26*
Słowacy	0,88	1,14	0,26*
Rosjanie	-2,05	-1,80	0,25*
Finowie	0,77	1,01	0,24*
Litwini	0,64	0,88	0,24*
Turcy	-0,19	0,04	0,23
Francuzi	0,43	0,63	0,20
Anglicy	0,97	0,99	0,02
Amerykanie	1,25	1,23	-0,02
Żydzi	0,03	-0,03	-0,06
Ukraińcy	0,64	0,18	-0,46*
	2015	2024	
Palestyńczycy	-0,40	-0,20	0,20
Gruzini	0,30	0,52	0,22

* Różnice średnich istotne statystycznie na poziomie 0,01

Warto odnotować, że w ciągu ostatniego roku zmieniło się wyraźnie nasze nastawienie do wszystkich naszych sąsiadów. Z wyjątkiem Ukraińców w każdym przypadku mamy do czynienia z poprawą, choć znów należy pamiętać o tym, na jak niskie poziomy spadła sympatia do Rosjan czy Białorusinów przy poprzednim pomiarze. W tym roku wśród naszych ulubionych sąsiadów na prowadzenie wysunęli się Czesi, choć tuż za nimi znajdują się Słowacy. Na trzecim miejscu plasują się Litwini, na czwartym Ukraińcy, a na piątym Niemcy, wobec których jeszcze rok temu przeważała niechęć. Podobnie jak przed rokiem – ale i we wcześniejszych pomiarach – najbardziej nielubiani są Rosjanie, niechęć przeważa też w stosunku do Białorusinów.

CBOS

RYS. 4. Zmiany nastawienia do naszych sąsiadów – średnie ocen*

* Średnie mierzone na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)

ZRÓŻNICOWANIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE

Żeby przekonać się, jakie charakterystyki socjodemograficzne sprzyjają pozytywnemu nastawieniu do innych narodów, a jakie negatywnemu, stworzyliśmy dwa wskaźniki – sympatii i niechęci. Wskaźnik sympatii wyrażał się w średniej liczbie lubianych nacji, a wskaźnik niechęci w średniej liczbie nielubianych nacji. Wśród ogółu badanych ten pierwszy wskaźnik wyniósł 8,17, co oznacza, że przeciętny badany wyrażał sympatię wobec 8 z 20 uwzględnionych na naszej liście narodów czy grup etnicznych. Z kolei wskaźnik niechęci osiągnął wyraźnie niższą wartość, 4,84 – przeciętny respondent wyrażał więc niechęć wobec 5 z 20 nacji uwzględnionych w naszym badaniu. Warto przy tym pamiętać, że poza sympatią bądź niechęcią ankietowani mogli też deklarować obojętność wobec danego narodu (środek skali) lub brak określonego nastawienia (odpowiedź „Trudno powiedzieć”).

Kiedy przyjrzymy się wartościom omawianych wskaźników dla poszczególnych grup społeczno-demograficznych, zauważymy, że ponadprzeciętnie dobre nastawienie do innych nacji panuje wśród najmłodszych badanych (wartość wskaźnika sympatii wynosi w ich przypadku 9,41), mieszkańców największych miast (10,82), osób z wyższym wykształceniem (9,97), respondentów o najwyższych dochodach *per capita* (10,79), niepraktykujących religijnie (9,58) oraz wyznających poglądy lewicowe (9,17). Spośród grup społeczno-zawodowych wyróżniają się tutaj zwłaszcza uczniowie i studenci (11,57), a także kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (11,15) – zob. tabelę aneksową 21.

Natomiast z ponadprzeciętnie wysokimi wartościami wskaźnika niechęci do innych narodów spotykamy się wśród mężczyzn (5,35 wobec 4,39 wśród kobiet), osób w grupie wiekowej 45–54 lata (5,42), wśród mieszkańców wsi (5,51), badanych z wykształceniem średnim (5,23) oraz podstawowym lub gimnazjalnym (5,08), osób o najniższych dochodach *per capita* (6,11), praktykujących religijnie 1–2 razy w miesiącu (5,31) oraz mających poglądy prawicowe (5,67). Spośród grup społeczno-zawodowych wyróżniają się pod tym względem przede wszystkim rolnicy (6,93) oraz renciści (6,41) – zob. tabelę aneksową 22.

Polacy z największą sympatią odnoszą się do Amerykanów, Włochów, a także Czechów i Słowaków. Mamy mieszały stosunek do Chińczyków, Żydów, Hindusów i Turków, za to największą niechęć budzą w nas zdecydowanie Rosjanie, a w mniejszym stopniu również Białorusini i Romowie. Odnotowane rok temu gwałtowne zmiany w naszym stosunku do różnych nacji, związane z wybuchem wojny w Ukrainie, są obecnie mniej wyraźne, a czasem niemal się zatarły. Spadła niechęć do Węgrów, do Niemców, do Białorusinów, a nawet do szczególnie nie lubianych przez nas Rosjan (choć w przypadku tych dwóch ostatnich narodów niechęć wciąż wyraźnie dominuje nad sympatią). Natomiast zdecydowanie największą zmianę w tym roku odnotowaliśmy w stosunku Polaków do Ukraińców – wyraźnie spadła do nich sympatia, a jeszcze wyraźniej wzrosła niechęć.

Opracował

Jonathan Scovil